

Polyteknisk Forening

Med forbehold om endringer
SPERRET til 2.12. kl 1945

Statsminister

Gro Harlem Brundtland

NÆRINGSPOLITIKK FOR 1990-ÅRENE

Norge har grunn til å se med optimisme på fremtiden. Vi har store muligheter. Vi har den styrke og trygghet som rike ressurser, et langt utviklet nasjonalt samhold og fellesskap, og bredt forankrede demokratiske og kulturelle verdier gir vårt land.

Den inspirerende oppgaven for oss alle blir å gjøre det gode enda bedre, og utforme en næringspolitikk som utløser krefter og ressurser, og gir nye muligheter og en trygg fremtid også for nye generasjoner.

Ofte får vi i den løpende politiske debatten inntrykk av at partier, grupper, organisasjoner og miljøer har plassert seg på hvert sitt utvalgte ståsted og beskriver virkeligheten og mulighetene ut fra sin egen spesielle innfallsvinkel, og at helhetssynet mangler.

Noe er det i det. Og uryddig ser det ut, ikke minst i disse dager. Men grunnlaget for samlende innsats og en politikk som peker framover har jeg tro på er til stede. Vi har så mye av felles interesse å bygge på som nasjon, at det vil lykkes å stake ut en kurs som gir ny giv, ny framgang og nye muligheter.

Det er i dag blitt klart at den franske regjering i det alt vesentlige har godkjent kjøp at den gassmengde som Gaz de France tidligere har inngått avtale om. Med svaret fra Paris i ettermiddag er nå grunnlaget lagt for en salgskontrakt for norsk

gass på omlag 20 milliarder m³ pr år, når TROLL/SLEIPNER er kommet i full produksjon omkring århundreskiftet. Det franske gasskjøpet innebærer høyst sannsynlig at både TROLL og SLEIPNER vil bli utbygget og at vi får en gassledning til Belgia. Dette gir også et godt grunnlag for fortsatt og utvidet samarbeid mellom Norge og Frankrike.

Norge er et av de rikeste land i verden. På grunnlag av oljeinntektene har vi dessuten gjennom de siste par 10-årene hatt en raskere vekst og en større standardforbedring enn de fleste andre land. Likevel er det mange oppgaver vi ikke løser slik vi ønsker. Innenfor det offentlige møter vi stadig felter der vi burde kunne gjøre mer, innenfor helse- og sosialsektoren, forskning og undervisning, osv. Noe kan oppnås med bedre effektivitet. Her er mulighetene på langt nær utnyttet. Men den aktuelle økonomiske situasjonen illustrerer klart at velferdspolitikken må bygges på et styrket produksjonsgrunnlag. Det har vært et grunnleggende trekk ved utbyggingen av vårt velferdssamfunn at sosiale reformer har hatt dekning i økt verdiskaping.

Vi har nå opplevet at ikke bare oljeinntektene svikter, men at det også er stagnasjon i mange av de næringene som skal gi grunnlaget for levestandard og balanse i utenriksøkonomien. Samtidig har forbruket økt sterkere enn noen gang før. Vi har de siste par årene innrettet oss slik at verdien av det vi bruker er langt større enn verdien av det vi produserer. Underskuddene i utenriksøkonomien er store. De gjenspeiler både fallet i oljeinntektene og den grunnleggende ubalanse i norsk fastlandsøkonomi som har utviklet seg de siste årene.

Det er for risikabelt å basere politikken på at framtidige oljeinntekter kan løse problemene. Det må være helt klart at ingen regjering kan sitte passiv og la økonomien utvikle seg i en så alvorlig retning. Derfor må vi gjøre noe med gapet mellom det vi bruker og det vi produserer.

Det mest maktpåliggende innen næringspolitikken i dag, er derfor å rydde opp i norsk økonomi. I Statsbudsjettet og Nasjonalbudsjettet for 1987 har vi lagt frem en trinnvis strategi for

våre tiltak. Uten en slik omlegging av kursen, blir det en økende ubalanse mellom det vi kjøper fra utlandet og det vi selger til utlandet. Det vil undergrave vår økonomiske handlefrihet og sette oss i en tvangssituasjon som kan bli en alvorlig trussel mot både sysselsetting og velferd.

Det økonomiske opplegget for 1987 er stramt. Det er nødvendig å dempe forbruket for å rydde plass til vekst i de konkurranseutsatte næringene. Arbeidskraft og kapital har de siste årene i altfor stor grad være trukket til skjermede sektorer. Vi må gjennom omleggingen av politikken gjøre det mer attraktivt og lønnsomt å produsere i Norge framfor å importere. Nasjonalbudsjettet for 1987 representerer i så måte ingen endelig løsning på problemene. Det er et skritt i riktig retning.

Konkurranseevnen må bedres ved økt produktivitet og ved å skape nye produkter. Produktivitetsveksten i Norge har vært svak, og lavere enn i de land vi konkurrerer med. Det første målet blir derfor å få produktivitetsutviklingen opp på nivå med andre land.

I tillegg er det helt nødvendig å få pris- og kostnadsveksten i Norge ned på det samme nivå som hos våre handelspartnere. Slik det har vært vanlig det meste av etterkrigstiden - helt fram til 1980-årene.

I det samlede kostnadsbildet betyr lønnskostnadene mye. Selv om lønnskostnadene for den enkelte bedrift bare utgjør en mindre andel av de samlede kostnadene, er også prisene på bedriftenes øvrige innsatsvarer bestemt av bl.a. lønnsnivået i andre deler av norsk økonomi. Ser vi på hele næringslivet under ett, vil vi finne at ca. 70 pst. av de produksjonskostnadene som bestemmes i Norge er lønnskostnader. Derfor er det nødvendig med tilbakeholdenhet i lønnsutviklingen framover. Det er et krav som rettes til alle grupper - og ikke ensidig til industriarbeidere og andre fagorganiserte.

Regjeringen legger stor vekt på å få til et samarbeid med partene i arbeidslivet både om begrensninger i inntektsutvik-

lingen og om en bedret produktivitetsutvikling. Det er helt avgjørende om vi skal makte å opprettholde sysselsettingen. Vårt utsatte næringsliv arbeider i konkurranse med bedrifter i land som velger å bruke arbeidsledighet som virkemiddel for å holde kostnadsutviklingen i tømme. Fordi vi ikke vil slå inn på denne linjen, må vi bruke andre metoder for at vårt næringsliv ikke stadig får en sterkere kostnadsutvikling enn andre land.

Regjeringen har allerede kommet med en invitasjon til samarbeid gjennom Kontaktutvalget og i Nasjonalbudsjettet. Vi er åpne for samarbeid og har ingen på forhånd fastlagt resept på hvordan et inntektspolitisk samarbeid i detalj skal utformes.

Det kan bare skje i forbindelse med de drøftingene som vi har invitert til. I utgangspunktet vil jeg allikevel peke på at et bedre og mere rettferdig skattesystem, bedre kontroll av kapitalinntektene, en prioritering av viktige næringspolitiske tiltak og satsing på viktige velferdsoppgaver bør kunne legge grunnlag for et bredt inntektspolitisk samarbeid. Dermed kan vi sikre at alle blir med og "drar lasset".

Vår appell om inntektspolitisk samarbeid for å få lavere pris- og kostnadsvekst retter seg ikke bare til det konkurranseutsatte næringsliv. Det er like viktig for vår konkurranseevne at kostnadsutviklingen dempes og produktiviteten økes i de tjenestetytende næringer, i transport, i banker, forsikrings-selskaper og i offentlig sektor.

En effektiv og moderne offentlig sektor er en av pilarene i hele vår strategi for å bedre næringslivets konkurranseevne.

På kort sikt er det ingen vei utenom en tilstramming. Vi må holde igjen både på offentlige utgifter og i det private forbruket. Men tilstrammingspolitikk alene er perspektivløs. Hovedstrategien må være å styrke produksjonsgrunnlaget for velferdspolitikken. Vi må få mer effektiv produksjon ved å holde høye investeringer, utvide menneskenes kunnskaper, styrke forskningen og innføre ny teknikk og bedre organisering av arbeidet. Også den offentlige sektor er en viktig del av grunnlaget for et

styrket konkurranseutsatt næringsliv, og må moderniseres. Det er i dette perspektivet næringspolitikken må sees.

Det grunnleggende mål for næringspolitikken er å sikre det økonomiske grunnlaget for vår velferd. Næringspolitikken skal bidra til full ressursutnyttelse og sysselsetting, rasjonell fordeling av ressurser mellom næringer og sektorer, og til at produksjon og distribusjon av varer og tjenester skjer på en effektiv måte. Politikken overfor næringslivet skal også bidra til en rettferdig inntektsfordeling, en balansert geografisk utvikling, og sikre en forsvarlig hensyntagen til menneske og miljø.

Det er derfor en lang rekke politiske områder som har betydning for næringslivet og der næringspolitiske vurderinger må tillegges vekt!

- Det gjelder den generelle økonomiske politikk, finanspolitikk, kredittpolitikk, skatteregler og inntektspolitikk som i stor utstrekning fastlegger det alminnelige "næringspolitiske klima", og de generelle forutsetninger for lønnsomhet og konkurransevne.
- Det gjelder handelspolitikken og tiltakene for internasjonalisering som påvirker grunnlaget for markedsadgang.
- Utdannings-, arbeidsmarkedspolitik, kapitalmarkedspolitik og energipolitikk påvirker den langsiktige tilgang på de grunnleggende produksjonsfaktorer.
- Det gjelder næringspolitikk, herunder forsknings- og teknologipolitikk, med sikte på å fremme lønnsomhet, effektivitet, fornyelse og omstillingsevne.
- Det gjelder miljøvern- og arbeidsmiljøpolitikk, ressurspolitikk, generell selskapslovgivning m.v. som fastlegger rammevilkår for bedriftene.

- Det gjelder distriktspolitikken som skal sikre bosetting og geografisk balanse.

I et lite samfunn som vårt er utviklingen av et konkurranse-dyktig næringsliv et felles ansvar for myndigheter, organisasjoner og bedrifter. Samtidig må det være en fornuftig arbeidsdeling og ansvarsdeling mellom myndighetene og næringslivet for å restrukturere økonomien og sikre vekst og sysselsetting. Vi vil trekke opp rammebetingelser som avspeiler viktige mål for samfunnsutviklingen, mens det må bli næringslivets ansvar å tilstrebe en effektiv og lønnsom produksjon innenfor disse rammebetingelsene.

Næringslivet og den enkelte bedrift må selv analysere sin situasjon og planlegge sin fremtid. Den må definere konkrete mål innenfor områder som effektivisering, råvareforedling, produkt-, prosess-, og kvalitetsutvikling. Bedriftenes nære kontakt med markedene gir disse en bedre informasjon enn myndighetene om alternative utviklingsmuligheter.

Skal vi komme oss ut av krisesituasjonen i norsk økonomi, stiller det også krav til industriens evne til fornyelse og omstilling. I Norge finnes mindre enn 30 prosent av de sysselsatte i industrien i vekstbransjene. Vår andel av sysselsatte i slike næringer som kjennetegnes av internasjonal overkapasitet er mer enn dobbelt så høy som de tilsvarende i Japan og USA.

Norsk industri er med andre ord stor på de områdene der vekstmulighetene er små, og liten innenfor områder der vekstmulighetene er store.

Det er en myte at verden omkring oss lar de frie krefter råde - og tar sjansen på et godt resultat. Mange land har en langt mer gjennomtenkt og offensiv industristrategi med bevisst innsats på områder hvor de ønsker å gjøre seg gjeldende. De fleste land satser milliarder på å erobre vårt og andre lands markeder.

Regjeringens primære oppgaver er å arbeide med hele næringslivets rammebetingelser. De gangene det måtte bli aktuelt

å bevilge støtte til kriserammede bedrifter, vil det være ut fra den klare forutsetning at virksomheten i løpet av kort tid igjen kan stå på egne ben. Vi vil prioritere støtte til omstilling både i bedriftene og i de enkelte distrikter og industristeder - framfor støtte til å fortsette med ulønnsom virksomhet.

Problemene og tilbakegangen i mange industribransjer, bl.a. i ensidige industristeder, krever en enda tettere samordning av industri- og distriktpolitikken, slik at vi kan oppnå nye og annerledes løsninger, bygget på den realitet at det historiske grunnlag for produksjon langt fra alltid har fremtiden for seg.

Politikken overfor privat tjenesteyting, herunder EDB-baserte tjenester, er f.eks. i dag sterkt oppdelt og mangelfullt samordnet. Delvis er det ingen organisatorisk forankring av et offentlig ansvar for tilrettelegging.

Det offentlige apparat har også lett for å stivne, bli preget av tilvante rutiner og ikke minst av avgrensninger, "båsoppdelinger" som gradvis foreldes. Dette skaper et klart behov for organisatorisk fornyelse.

Når en går gjennom de tiltakene som nyttes på det næringspolitiske området, vil en finne et stort, uensartet og delvis uoversiktlig statlig engasjement. Tiltakene har sin egen historie, og er ofte truffet ut fra ulike, og til dels motstridende sektormålsettinger. Regjeringen vil skape større avklaring med hensyn til de mål som skal settes for næringspolitikken, også når det gjelder grunnlaget for overføringer.

I denne sammenheng vil vi særlig legge økt vekt på regionalpolitiske mål og en generell styrking av næringslivet, fremfor å rette oppmerksomheten mot produksjons- og sysselsettingsutviklingen innen enkelt næringer og -bransjer.

Det er nødvendig med en bedre samordning og en effektivisering av virkemidlene innen nærings- og distriktpolitikken. Regjeringen vil legge avgjørende vekt på at virkemidlene må fremme en bedre utnyttelse av ressursene som settes inn i produk-

sjonen, lette omstillinger og styrke konkurranseevnen, bl.a. gjennom økt produktivitet og forsterket forskningsinnsats.

Med et varig fall i oljeinntektene er situasjonen nesten motsatt av hva den var da vi oppdaget vår oljeformue. Da var problemstillingen å frigjøre arbeidskraft fra konkurranseutsatt sektor og overføres til skjermet sektor for å tilfredsstille den økte etterspørsel som bruken av oljeinntektene medførte. Nå består vår meget krevende utfordring i å få overført ressurser fra skjermet til konkurranseutsatt sektor. En slik omstilling betyr på langt nær at all produksjonsøkning skal komme i industrien. Også i andre bransjer ligger mulighetene vel til rette for å konkurrere med utlandet i tiden fremover. Jeg tror vi kan komme til å oppleve den sterkeste veksten nettopp i andre konkurranseutsatte bransjer, som f.eks. internasjonal tjenesteyting og i turistnæringen.

Jeg vil dessuten understreke at det også innen det konkurranseutsatte næringslivet vil måtte skje store strukturendringer. Innen f.eks. den sterkt offshoreorienterte verkstedindustrien vil kravet til omstilling til nye produkter og markedet bli sterkt i de nærmeste årene.

Fallet i oljeprisene vil også få konsekvenser for investeringene i oljesektoren. Disse investeringene vil i årene framover bli betydelig lavere enn i toppårene 1984-1986. Nedgangen i oppdragsmengden for offshore-industrien mot slutten av 1980-årene blir imidlertid mindre dramatisk enn tidligere ventet.

En viktig årsak til at utsiktene for investeringene er lysere enn for noen måneder siden er Regjeringens forslag til endringer i petroleumsbeskatningen. Dette vil forbedre den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i utbyggingsprosjektene vesentlig.

Hvor sterkt fallet i oljeinvesteringene vil ramme norske bedrifter, vil være avhengig av bedriftenes konkurranseevne og deres evne til omstillinger.

Regjeringen vil fortsatt legge vekt på at norske og utenlandske bedrifter konkurrerer om oppdragene på norsk sokkel. Bare på den måten vil de norske bedriftene være i stand til å utvikle en konkurranseevne som setter dem i stand til å vinne frem også på internasjonale markeder.

Dette må også ses i sammenheng med at ny teknologi og nye tekniske løsninger fra midten av 1990-tallet trolig vil redusere omfanget av investeringene ytterligere.

Overskudd i næringslivet er nødvendig for å finansiere nye investeringer og muliggjøre omstilling til mere lønnsom produksjon. Ikke minst har næringslivets eget overskudd tradisjonelt vært en viktig faktor for å styrke bedriftenes egenkapital og dermed deres evne til å stå imot når etterspørselen svikter. Av disse grunner vil det ikke være riktig med noen vesentlig generell heving av de skattene som utlignes på næringslivet.

Likevel vil jeg her og nå ikke se bort fra at det som et ledd i en innstrammingspolitikk, kan bli nødvendig også å øke de skatter som faller på næringslivet. En økning i skattebyrden bør ikke ensidig legges på lønnstakerne. Sett i internasjonal sammenheng er dessuten næringsbeskatningen i Norge særdeles moderat, bl.a. på grunn av meget liberale avskrivnings- og avsetningsregler. Noen går til og med så langt som å karakterisere Norge som et "skatteparadis" når det gjelder skatteinivået for næringslivet.

Men uavhengig av skatteinivået for næringslivet, vil det bli helt nødvendig å vurdere selve skattesystemet. På samme måte som for næringsstøtten, bør skattereglene utformes slik at samfunnets ressurser utnyttes på en fornuftig måte. Det betyr bl.a. at heller ikke skattesystemet skal oppmuntre til investeringer som er samfunnsøkonomisk lite lønnsomme. Avkastningen av ulike typer investeringer og i ulike deler av næringslivet er idag svært forskjellig. Mye av disse forskjellene skyldes trolig skattereglene.

Ser vi på tall for avkastningen av investeringene gjennom 70- og 80-årene, finner vi at kapitalavkastningen i flere bransjer og sektorer har vært svært lav. Mange bransjer har de senere årene hatt en høy investeringsrate, men vi har fått relativt lite igjen i form av produksjonsvekst. Dette illustrerer at det ikke bare er investeringsnivået som har betydning for vekst og velstand i fremtiden, men vel så mye hvilke typer investeringer som blir foretatt.

Gjennom den skattereform Regjeringen har lagt opp til i forbindelse med Statsbudsjettet for neste år, har vi nettopp tatt sikte på å foreta endringer i personskattene som kan stimulere til økt sparing og mere produktive investeringer, og som kan motvirke rent skattemotiverte disposisjoner.

Regjeringen vil senere legge frem en stortingsmelding om et endret system for skattlegging av personer. Vi vil gå videre med reformer også av bedriftsbeskatningen. Dette er et arbeid som vil få høy prioritet framover. Siktemålet er å få et enklere system som i mindre grad oppmuntrer til skattemotiverte disposisjoner og som bidrer til en bedre og mer effektiv bruk av ressursene.

Tilstrekkelig egenkapital i bedriftene er en forutsetning for omstilling og vekst. Risikovillig kapital kan både sikres gjennom bedriftenes eget overskudd og gjennom emisjoner i aksjemarkedet.

Det er imidlertid grunn til å reagere mot utvekster som aktiviteten på børsen har medført og som snarere har bidratt til å svekke deler av næringslivet i stedet for å styrke det. Ved raske oppkjøp, salg og fusjoner har smarte spekulanter kunnet hente ut store gevinster på kort tid. Disse har ikke skaffet seg aksjeposter i den hensikt å gå inn i bedriftene og utvikle disse videre for å bedre produksjon, organisasjon og markedsføring. Målet har vært å ta ut og ikke å tilføre næringslivet verdier. Spekulantene har ikke engang alltid handlet med egne penger, men finansiert aksjekjøpene med lånte midler og latt andre bære risikoen.

De kanskje største ulikheter som er skapt de siste årene er ikke kommet ved produktivt arbeid og verdiskaping, men på smarte finansoperasjoner og flytting av penger. Mens lønnstakerne har betalt en betydelig andel av sin inntekt i skatt, er kapitalgevinster blitt skattlagt svært moderat eller vært helt skattefrie.

Regjeringen vil søke å demme opp mot en slik spekulasjonsbølge, ikke ved å knekke aksjemarkedet, men ved å innføre spilleregler som kan skape verdige forhold og som kan begrense spekulasjon og urimelige fortjenester. Vi vil bl.a. legge frem en ny børslov i inneværende stortings sesjon.

Både et nytt skattesystem og en mer effektiv næringspolitikk er viktig for å øke produktiviteten og avkastningen av investeringene. Men vi må også se på nye muligheter. Driftstiden er en annen faktor av stor betydning for avkastningen på investeringene.

Dette spørsmålet blir stadig mer aktuelt etter hvert som arbeidstiden går ned. Når arbeidstiden gradvis forkortes blir den tradisjonelle sammenkoblingen mellom den enkeltes arbeidstid og bedriftenes driftstid og åpningstid stadig mer kostbar.

Selv i næringer som vi tradisjonelt regner som lite kapitalintensive, ligger det stadig mer kapital bak hver arbeidsplass. Mulighetene for å øke verdiskapningen og derved levestandarden for befolkningen vil avhenge av at man får større avkastninger av investeringene enn tidligere. Det ligger altså en offensiv mulighet på dette området. Det vil her være mulig å oppnå bedre resultater, både for arbeidstakernes valgfrihet og muligheter for arbeid, omsorg og fritid, og for samfunnsøkonomiske og bedriftsøkonomiske totalinteresser.

Disse problemstillingene blir for tiden utredet av det såkalte arbeidstidsutvalget, som vil legge fram sin innstilling over nyttår.

Næringspolitikken er ikke bare et spørsmål om å øke enhver produksjon som er bedriftsøkonomisk lønnsom. De gevinster produksjonen gir må veies opp mot eventuelle uheldige konsekvenser for miljøet i og utenfor den enkelte bedrift. Vi har et hensyn å ta for å unngå forurensning av naturen, og slike hensyn må også bli en del av en samlet næringspolitikk. Jeg husker godt fra min tid som miljøvernminister de sterke protestene som kom fra nærings- og industrihold da vi i 70-årene påla helt nødvendige restriksjoner på bedriftenes utslipp av miljøskadelige stoffer. Jeg tror vi i ettertid kan si at det var lite hold i de argumentene industrien benyttet den gangen. Dermed ser jeg ikke at restriksjonene vi innførte var kostnadsfrie for næringslivet. Men kostnadene og omstillingsproblemene var ikke så store som enkelte fremstilte det. Dertil var miljøgevinstene betydelige. Det ser vi klart når vi sammenligner med de alvorlige miljøproblemene de strir med i andre europeiske land. Disse landene vil i fremtiden være tvunget til å innføre mere restriktive tiltak på forurensning fra sin egen industri. Siden vi allerede har gjennomført slike tiltak, har vi ikke bare et renere miljø, vi har også investert i et mulig konkurransefortrinn.

Med et lite hjemmemarked er en internasjonalisering av vårt nødvendig om vi skal henge med i den tekniske utvikling og utnytte de fordeler som bare større markeder kan gi.

Det innebærer fordeler for hele det norske samfunn at norske bedrifter gjennom internasjonal deltakelse kan hente hjem impulser, kunnskaper, nye metoder og utstyr. Også her må derfor det offentlige medvirke, ved å ta risiko og gjennom en satsing på oppgaver som i særlig grad er myndighetsoppgaver.

Jeg tenker her spesielt på

- en god næringsrettet utenlandsrepresentasjon,
- bedre generell informasjon om Norge, næringsliv og reiseliv.

I det økonomiske samkvemmet i den vestlige verden er det i dag tre økonomiske tyngdepunkt, for det første USA, for det andre Europa og for det tredje Japan og andre rasktvoksende asiatiske

økonomier. Vårt viktigste økonomiske samkvem er med andre europeiske land. Derfor må vi nå gjøre et aktivt arbeid fra norsk side, og innenfor EFTA for å følge med i den prosessen som er i gang innenfor EF, med sikte på et indre marked.

Det er helt nødvendig at Norge involverer seg i teknisk og vitenskapelig samarbeid i Europa bl.a. til ESA og EUREKA, men vi må også holde åpne og forsterker kanalene når det gjelder bytte av kunnskap og informasjon både med USA og med de nye industrialiserte landene i Asia, framfor alt Japan.

En stor utfordring for norsk næringsliv i årene som kommer vil være å få del i den sterke vekst som finner sted i Sør-Øst Asia. Dette er særlig viktig i en situasjon hvor veksten stagnerer i våre tradisjonelle markeder i Vest-Europa og USA, og hvor våre viktigste eksportprodukter dessuten har svak markedsutvikling.

Denne utfordringen stiller oss overfor store oppgaver på mange plan. Det dreier seg om kulturer som er meget forskjellige fra vår og som setter store krav til tilpasningsdyktighet. Det er dessuten meget forskjellige land, som hver krever ulike tilnæringsmåter.

Felles for svært mange av disse landene er imidlertid at en aktiv norsk eksport- og internasjonalsiseringspolitikk må bygge på et nært samarbeid mellom norske myndigheter og norske bedrifter. Vi må derfor styrke dette samarbeidet.

Samtidig er det viktig at Norge fortsetter sitt arbeid i internasjonale organisasjoner med sikte på å motvirke proteksjonisme og handelshindringer som små land som oss stort sett bare vil tape på. Erfaringen i alle årene etter krigen er jo nettopp den at det internasjonale økonomiske samarbeid er en av de helt sentrale kildene til den levestandard og velstand som vi i dag opplever.

På enkelte områder bør verdenshandelen frigis enda mere enn idag. Spesielt må utviklingslandenes adgang til de

industrialiserte landenes markeder bedres. Det kan ikke forsvares å opprettholde et verdensmarked som først og fremst er forbeholdt og til nytte for de land som allerede har nok, mens de fattigste overlates til seg selv. Skulle Norge gjennomføre ytterligere hindringer mot import, vil dette i første rekke ramme de fattige landene, siden store deler av vår handel med industriland er regulert gjennom EF- og EFTA- samarbeidet og andre internasjonale avtaler (GATT).

Forskning, utdanning og kompetanseheving

Et viktig ansvarsområde for myndighetene vil være en målbevisst satsing på utdanning, forskning og kompetanseheving. Store deler av norsk næringsliv har tradisjonelt vært råvarebasert. Mye av vår eksport har bestått av råvarer og halvfabrikata, og i mindre grad av ferdigvarer. En slik næringsstruktur har vesentlig vært basert på spesielle naturgitte forhold, først og fremst en rikelig tilgang på elektrisk kraft. Selv om disse fortrinnenene ikke vil forsvinne i fremtiden, vil ressursgrunnet begrense volumveksten for slike næringer. Utviklingen synes dessuten å gå i en retning der de enkelte landenes komparative fortrinn i mindre grad blir basert på naturgitte forhold, og i større grad skyldes ervervede kunnskaper. Likevel skal vi ikke undervurdere hvilke muligheter som ligger i spesialisering og videreforedling med utspring i de ressursbaserte næringene.

Næringslivet, spesielt i vestlige land og Japan, preges i økende grad av kunnskaps- og vitenskapsbasert produksjon av varer og tjenester. Målbevisst satsing på FoU er derfor blitt en stadig viktigere forutsetning for å kunne hevde seg i den internasjonale konkurransen. Det høye kostnadsnivået i Norge gjør det dessuten ekstra nødvendig å prioritere utviklingen av nye produkter og prosesser som kan bedre konkurransevnen. Satsing på kompetanseheving og forskning er også nødvendig hvis vi skal kunne følge med i og dra praktisk nytte av den forskning og utvikling som foregår i utlandet. FoU-miljøene fungerer her som en viktig formidler av teknologi og kunnskap som skapes i utlandet, ved siden av å utvikle norsk kompetanse og konkurransefortrinn.

Men la meg gjøre det helt klart at økt forskningsinnsats ikke kan rette opp dagens økonomiske problemer og ubalanse. Forskning er en investering, og gir først avkastning på lengre sikt. Vi må også være klar over at det er grenser for hvor mye forskningsinnsatsen kan økes i løpet av kort tid. Det norske forskningsmiljøet er lite, og vi har et svært begrenset antall forskere med nødvendig kompetanse på de ulike forskningsfeltene. Utfordringen i årene fremover blir å heve den generelle kompetanse og utdanne nok kvalifisert personell.

På flere forskningsområder er det nødvendig med en aktiv tilretteleggelse og deltakelse fra det offentlige. Flere forskningsoppgaver vil ha et så langt perspektiv, og utviklingen kan være så risikofylt og kreve så store ressurser at enkeltbedrifter eller næringer ikke kan bære risikoen alene. På slike områder kan offentlig støtte gis som et tillegg til privat risikokapital. Men jeg vil understreke at når det offentlig går inn med støtte på utviklingsfelt der næringslivet kan utnytte resultatene kommersielt og dermed oppnå betydelige økonomiske fordeler, må staten kunne kreve en vesentlig egenandel fra næringslivets side. Dermed kan en oppnå to ting: For det første vil offentlige midler ikke komme i stedet for, men i tillegg, til privat innsats, og for det andre kan en sikre at det finnes et visst markedsmessig grunnlag for å satse midler på et konkret forskningsprosjekt.

Myndighetene står ofte i et dilemma m.h.t. om den offentlige innsatsen til FoU skal spres på mange forskningsfelt, eller om midlene skal konsentreres om mere avgrensede og konkrete satningsområder. Et forhold som må tillegges betydelig vekt er at fremtidens produkter og prosesser i liten grad er kjent i dag, og at forskningsutviklingen kan ta helt andre veier enn vi idag aner. Større teknologiske gjennombrudd har en aldri kunnet forutsi. Dette tilsier at myndighetenes støtte til forskning og teknologisk utvikling ikke kan begrenses til å gjelde bare enkelte deler av forskningsmiljøet eller bestemte deler av næringslivet. Statlig forskningsinnsats må skje over et bredt felt og stimulere til forskningsmessig mangfold.

På den annen side er det vesentlig å understreke at Norge som et lite land, ikke har muligheter til å ligge i utviklings- og forskningsfronten på mange områder. Vi har derfor valgt ut noen få områder der vi over en viss periode både kan utvikle "dybde" i forskning og kunnskap, og en "bredde" i samspillet mellom forskning og næringsliv. Vi vil videreføre det engasjement som er iverksatt på utvalgte strategiske satsingsområder knyttet til informasjonsteknologi, materialteknologi, offshoreteknologi, bioteknologi og havbruk.

Markedet for informasjonsteknologi vil være et av de viktigste vekstområdene for næringslivet i de kommende tiår og vil kunne gi adskillige tusen arbeidsplasser. Informasjonsteknologien vil også ha stor betydning for effektivisering og omstilling av næringslivet. Dette er bakgrunnen for at vi nå går inn for å organisere aktivitetene i en egen handlingsplan og å øke bevilgningene med 300 mill. kroner, eller godt over 40 pst. på dette området.

Regjeringen har i sitt budsjettforslag for 1987 sikret en betydelig økning i midlene til forskning og utvikling. Innenfor et stramt totalbudsjett har vi gitt forskningen en realvekst på hele 8 pst. Bevilgningene til forskning og utvikling over Industridepartementets budsjett øker med i alt 20 pst. I tillegg kommer en sterk vekst i Industrifondets FoU-lån og støtte til omstillingstiltak.

Den økonomiske situasjonen har også stilt det politiske liv på en vanskelig prøve. Vi er midt i en økonomisk krise som mest av alt krever nasjonalt ansvar, handlekraft og vilje til samarbeid. Det er ingen grunn til å legge skjul på at den manglende avklaring i budsjettbehandlingen i Stortinget så langt har vært til skade både for landet og for det politiske miljø. Det er et alvorlig ansvar man tar på seg, hvis man ønsker å være gratispassasjer på den politiske skuta ved å løpe fra medansvar for upopulære tiltak som nå er nasjonalt nødvendige. Det er ikke å vise nasjonalt ansvar når partipolitisk taktikk blir den viktigste rettesnoren i en alvorlig situasjon for vårt land.

Et av flere eksempler på dette fikk vi i går, da Høyres parlamentariske leder i radio avviste idèen om bundet sparing. Dette gjorde han før Regjeringen hadde utformet og fremmet noe forslag og ut fra feilaktige påstander om hva slike planer ville komme til å gå ut på.

Opplysningene var gale både når det gjelder rente på spareinnskuddene og bindingstid. Det er ikke å vise det ansvar det i dag er et åpenbart behov for.

I den aktuelle situasjonen med valutaspekulasjoner, press mot kronen og i kjølvann av det, renteoppgang for å hindre kapitalutgang er det nødvendig med et enda strammere økonomisk opplegg. Regjeringen vil ikke fri seg fra dette ansvaret til tross for det taktiske spillet som en del partier nå driver. Vi kommer til å fremme forslag til en saldering av budsjettet med en styrket budsjettbalanse. Det gjør vi fordi situasjonen nå tilsier slike tiltak og fordi vi føler et ansvar for å vise utenverdenen at norsk økonomi også er til å satse på i framtida.